

Maksimilijan Matjaž

Priložnosti in izzivi teološkega dialoga

Opportunities and Challenges of the Theological Dialogue

Leto 2016 je bilo ponovno leto številnih konfliktov, terorističnih napadov in vojn na vseh koncih sveta. A bilo je tudi leto mnogih prizadevanj za reševanje sporov in kriz. Pri tem postaja vedno bolj jasno, da vseh različnih mednacionalnih in medverskih konfliktov ne bo mogoče reševati brez poglobljenega poznavanja temeljnih kulturnih, verskih in narodnih vrednot, ki predstavljajo humus vsake družbe. Najučinkovitejši način preprečevanje bodočih spopadov in vojn je vzgoja za dialog, ki mora potekati tako med posamezniki kot med kulturami. Samo to bo lahko pripeljalo do boljšega poznavanja in spoštovanja drug drugega ter do medsebojnega sodelovanja. Teologija in druge religijske znanosti so tako v tem aktualnem času in prostoru postavljene pred odločilno zgodovinsko nalogo, da prepoznajo svojo odgovornost za usodo sveta in pospešeno iščejo načine, kako čim bolj kakovostno in učinkovito promovirati in razvijati svoje temeljne vrednote in posredovati med njenimi različnimi nosilci.

Tej nalogi so se posvetili tudi avtorji v letošnji številki revije *Edinost in dialog*. V daljšem prvem delu so zbrani članki, ki poglobljeno obravnavajo različne vidike dialoga in ekumenske teologije v njihovem soočanju s sodobnimi izzivi, v drugem delu pa je predstavljeno nekaj aktualnih in najodmevnejših prizadevanj za vzpostavljanje ekumenskega in medverskega dialoga. V uvodnem članku prof. Osredkar na novo osvetli ekumenska prizadevanja drugega vatikanskega koncila, ki je želel ovre-

dnotiti tudi delo vseh tistih, ki so »onkraj« katoliških meja, in pomagati sodobnemu človeku reševati prav medčloveške odnose, ki so lahko temelj sožitja ali pa vir konfliktov, ki pripelje vse do spopadov med civilizacijami, ki smo jim priča danes. V sklopu medkulturnega dialoga je tako nujno začeti pri temeljnih vprašanjih, kot so enake možnosti moških in žensk, vprašanja, ki zadevajo integracijo kulturnih, etničnih in religijskih manjšin na različnih področjih družbe, demokratične vrednote, medreligijska vprašanja, naturalizacija ter zmanjševanje predsodkov in diskriminacije. Sobivanje je možno samo ob spoštljivem dialogu, pri tem pa je temeljno odpuščanje, ki ni odraz šibkosti ali poraza, temveč ustvarjalne moči in zmage. Prof. Valenčič je v svojem prispevku o kontinuiteti in evalvaciji nekaterih etičnih vprašanj v pokoncilskih dokumentih izpostavil prav univerzalnost človekove poklicanosti, ki je še vedno najbolj prepričljiva podlaga medreligijskega dialoga, ker gradi na življenju kot temeljni vrednoti. Poseben izziv za kulturo dialoga je izredni razmah vseh vrst nasilja v našem času. Prof. Ocvirk se je v svojem prispevku soočil predvsem z nasiljem, ki se sklicuje in opravičuje z religijo in se ne pojavlja zgolj z islamom, ampak lahko izbruhne tudi v budizmu, hinduizmu in drugih religijah. Silna moč človekovega duha se namreč kaže ne samo v njegovih številnih pozitivnih duhovnih stvaritvah, temveč tudi v njegovi uničevalni razsežnosti. Lahko govorimo tako o patologiji religije kot o patologiji razuma, ki nevarno ogrožata vse človeštvo. Tako Boga ali božansko kot razum je mogoče izrabljati za absolutiziranje posameznikove lastne moči in njegovih zasebnih koristi na račun splošne blaginje. Avtor zavrača površno sodobno tezo oz. ideologijo, da gre danes za »spopad civilizacij«. Številna dejstva pričajo o tem, da je v temeljnem zapisu vseh ver sožitje, sodelovanje in mir, ker to edino omogoča življenje in razvoj. Vendar pa te vrednote najbolj ogroža vzajemno nerazumevanje, ki ga generirajo določeni ekonomski interesi. P. Kmetec je tako v svojem članku predstavil prastara prizadevanja tako kristjanov kot muslimanov, da bi z vzajemnim prevajanjem temeljnih duhovnih del lastne kulture pokazali na njihovo prepletenost in prispevali k sožitju in razvoju. Prevajanje grških del v arabščino je prispevalo k diferenciaciji in organizaciji človeškega znanja nasploh. Človeško znanje ni last ene družbene skupine ljudi ali ene religije, pripada celotnemu človeštvu. Po avtorjevem prepričanju je mir med narodi in družbenimi skupinami mogoč le, če se bo poznavanje občečloveških vrednot, kakor

jih odkrivajo znanost, literatura, umetnost in filozofija, širilo preko meja pripadnosti tej ali oni družbeni skupini in bogatilo tudi religije. Nihče si ne more domišljati, da je v posesti resnice in da se od drugih nima česa naučiti. Tudi zgodovina medsebojnih nesporazumov in predsodkov med krščanstvom in modernostjo kaže na veliko potrebno po boljšem poznavanju temeljnih značilnosti tako modernosti, kot so sekularizacija, svoboščine posameznika in človekove pravice, meni Davor Džalto, avtor prispevka o izzivih posteriornosti in pluralizma. Vsekakor je prizadevanje za pravi odnos med razumom in religijo izjemno pomembno pri delu za mir in sožitje.

V drugem delu revije sta najprej predstavljeni dve veliki ekumenski osebnosti dvajsetega stoletja, pravoslavna teologa Aleksander Schmemmann in Justin Popović. Schmemmann je kot ruski pravoslavni duhovnik močno verjel v novost in ustvarjalnost, ki ju prinaša srečanje raznih cerkvenih in kulturnih izročil. Bil je povezovalna osebnost in izražal kulturno, cerkveno in teološko sintezo med svetovi, kulturami, jeziki in pogledi, v katerih je odraščal. Gradil je ustvarjalni ekumenizem, kjer niso v ospredju strukture, temveč skupne moči za ustvarjalni odgovor na izzive sodobnega sveta. Pri velikem srbskem teologu Justinu Popoviću najdemo sicer veliko nasprotujočih si pogledov na Cerkev in ekumenizem, a v središče celotne teologije postavlja Jezusa Kristusa, Bogo-človeka, ki v paradoksalnih nasprotjih človeške revščine deluje v Cerкви in po njej posvečuje vse stvarstvo. Pot pobožanstvenja pa bo še dolgotrajna in ne bo uspešna brez resnične metanoje. Enega izmed vidikov poti prenove predstavi v svojem prispevku tudi prof. Platovnjak, ko primerja prvine postne prakse v Katoliški in Pravoslavni cerкви. Mladi teolog Bogataj pa se poglobi v klasično patristično, trinitarično in ekumensko teološko vprašanje glede izhajanja Svetega Duha, v t. i. vprašanje *Filioque*, ki tudi za današnjo teologijo pomeni velik izziv. Nikoli namreč ni mogoče doseči popolne jasnosti, kako v skrivnosti notranjega življenja Trojice misliti edinost v različnosti. Lahko pa takšno razmišljanje pomaga iskati skupne temelje edinosti med ljudmi in kulturami.

V sklepnem delu revije je predstavljeno še nekaj dogodkov, ki so zaznamovali ekumenska prizadevanja v minulem letu. Med njimi gotovo izstopata zgodovinsko srečanje papeža Frančiška z ruskim pravoslavnim patriarhom Kirilom 12. februarja v Havani ter papežev obisk Armenske apostolske cerkve ter njegovo srečanje s patriarhom Karekinom II. 26.

junija 2016. Februarsko srečanje papeža Frančiška in ruskega patriarha se je pripravljalo dolgo časa. Eden izmed protagonistov priprav je bil Slovenec msgr. Ivan Jurkovič, nadškof in takrat tudi apostolski nuncij v Ruski federaciji. Predstavljamo skupni izjavi, ki sta bili podpisani ob teh srečanjih. Najti je veliko skupnih poudarkov, predvsem glede opozoril na trpljenje kristjanov na Bližnjem vzhodu ter pomembnosti vloge družine v družbi. Glede na več kot tisoč petsto let izkušnje mučeništva pri armenskih kristjanih, ki je v genocidu in sovjetskem protikrščanskem terorju doseglo nove žalostne vrhunce, je prav pričevanje mučencev pomembna tema armenske izjave. Iz nje izvirajoči poudarek na »ekumenizmu krvi« pa vodi k ugotovitvi, zadnje čase izpostavljeni ob vseh papeževih ekumenskih prizadevanjih, da je tistega, kar kristjane družijo, neprimerno več od razlik – kakor je v svojem prispevku zapisal prof. Maver. Papež želi kristjane opogumiti, da bi še naprej hodili po poti edinosti, v prepričanju, da do nje ne bo prišlo šele na koncu, ampak se lahko že dogaja. Do edinosti pride na poti, med potjo jo ustvarja Sveti Duh, poudarja papež. Zato je po njegovih besedah ekumenizem na dobri točki le, če je na poti. Biti na poti skupaj že pomeni tudi njegovo uresničevanje. To slednje je bilo poudarjeno tudi na molitvenemu srečanju za mir v Assisiju, kjer se je 19. septembra 2016 zbralo preko 500 verskih voditeljev, da bi izrazili svojo željo po miru in po kulturi dialoga.

V temelje vseh verskih tradicij je zapisana vrednota miru. S tem, ko notranje spreminjajo človeka in ga vabijo, da se odpoveduje zlu, ustvarjajo moralno moč, ki more z dialogom in s sočutjem porušiti mnoge zidove, ki danes ločujejo. K temu želi dati svoj prispevek tudi ta številka revije *Edinost in dialog*. Zavedamo se, da je teološki dialog, ki poskuša razrešiti vprašanja, ki še vedno ločujejo narode in kulture med seboj, nedvomno pomemben. Čeprav to ni edina oblika prizadevanja za mir in je potreben tudi praktičen ekumenizem dejavne ljubezni, lahko tudi poglobljen premislek o vprašanjih, ki nas povezujejo ali ločujejo, vodi k večjemu medsebojnemu zaupanju in ustvarjalnemu sodelovanju v dobro vseh.